

No: 1332 – Mahreç İşareti

TAŞKALE HALISI

Tescil Ettiren

KARAMAN İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 06.09.2022 tarihinden itibaren korunmak üzere 30.01.2023 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 1332
Tescil Tarihi	: 30.01.2023
Başvuru No	: C2022/000287
Başvuru Tarihi	: 06.09.2022
Coğrafi İşaretin Adı	: Taşkale Halısı
Ürün / Ürün Grubu	: Halı / Halılar ve kilimler
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Tescil Ettirenin Adresi	: Ziya Gökalp Mah. Ahmet Yesevi Cad. No:26 Merkez KARAMAN
Coğrafi Sınır	: Karaman ili Merkez ilçesi Taşkale Köyü
Kullanım Biçimi	: Taşkale Halısı ibareli aşağıda verilen logo ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Taşkale Halısı ibareli logo ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Taşkale Halısı; çift kenetleme düğüm tekniği ile 1 cm²'de 4 x 4 düğüm bulunacak şekilde Taşkale Köyünde dokunan %100 koyunyünü halı olup saçaklıdır. Bu düğüm coğrafi sınırda “kapalı düğüm” olarak da adlandırılır ve Gördes düğümü, Türk düğümü veya çift düğüm olarak da bilinir.

Taşkale Halısında çözgü 4/3 (25 mg ve 3 kat bükülmüş) S bükümlü, atkı 4/2 (25 mg ve 2 kat bükülmüş) ve ilmelik olarak 2,5 (40 mg bükümsüz) numara koyun yünü iplikler kullanılır. Hav yüksekliği 6-8 mm arasındadır. Üretiminde kullanılan ipler; her yıl 15 Mayıs'ta kırılan Karaman ırkı koyunun yününün, elde iğ ya da kirman ile eğirilmesi suretiyle elde edilir ve çile haline getirilip doğal malzemeler kullanılarak renklendirilir. Coğrafi sınırda yün eğiren kişiler, genellikle bu işlem için özel bir zaman ayırmazlar; hayvan otlatırken kollarına bağladıkları yünü eğirirler. İp sarma işi ise genellikle küçük çocuklara verilir.

Taşkale Halısı, kilim, seccade ve yolluk olarak kullanılmak üzere üretilir. Dikdörtgenlerden meydana gelen genel seccade formuna kıyasla Taşkale Halısında yanların dar ve uzun dikdörtgen forma sahip olduğu görülür. Standartlardan farklı olup ince uzun olarak dokunur. Eş olarak (birbirini tamamlar şekilde) dokunduğunda serildiği oda ya da yerin büyüklüğüne göre ikili olarak serilir. Yaygı (yer halısı) bu tip Taşkale Halısında desenler birbirini karşılar halde yapılmakta olup, bu tür halılara eşli, kanatlı ya da kardeşli de denir.

Taşkale Halısının Renk Karakteri: Coğrafi sınırda en çok kullanılan renk, “tetir” olarak isimlendirilen bordo renge yakın koyu kahverengi tonudur. Ceviz kabuğundan elde edilen bu rengin yanı sıra ceviz yaprağı kaynatılarak oluşturulan bej rengi de en çok kullanılan renkler arasındadır. Kızılar boyu adını, dokumalarında yoğun bir şekilde kullandıkları kırmızı renkten almıştır. 19. yüzyılda en çok kullanılan zemin rengi kırmızıdır. Bunu lacivert izler. Kırmızı renk halılarda zenginliği, saadeti ve sevinci; yeşil cenneti; mavi asalet ve ihtişamı; sarı kötülüklerden korunmayı ve siyah ise dünya sıkıntılarından arınmayı ifade eder. Tüm bu renklerin yanında kahverengi ve kül rengi de tonlarıyla birlikte yoğun olarak kullanılır. Kırmızı renk, kırmızı köklü (rubia tinctorum) bitkilerden elde edilir. Yılın özellikle sonbahar aylarında toprak altından kazılan köklerle iplikler boyanır. Kırmızı ve lacivert ana renklerini beyaz, siyah, yeşil, sarı, mavi renkleriyle oluşturulmuş motifler tamamlar. Bir grupta kahverengi, yeşil, sarı bileşimleri dikkat çeker. 20. yüzyılda kırmızılar ağırlığını yitirmeye ve çok renkle kontrast yapılmaya başlanmıştır. Halı dokumaya başlanırken, gereken miktardan daha fazla iplik hazır olarak bulundurulur. Bunun sebebi, dokuma işlemi sırasında iplikler biterse, kök boyalarla elde edilen renk tonlarının aynısını bulmasının neredeyse imkânsız olması ve ton farkının da halıda abraj hatası oluşturmasıdır. Yünler boyanmadan da kullanılabilir.

Taşkale Halısının Kompozisyonu: Taşkale Halısında stilize edilmiş bitkiler veya tasarlanmış bitkisel bezemeler, figürlü bezemelerle birlikte karışık bir üslupla sergilenir. Dar tutulmuş veya bordürlerden geçiş yapılmış

zeminlerle ya da dolgulanmış göbeklerle zemin ve bordür bağlantısı bir bütün olarak ele alınır. Renk veya çizgilerde sert kontrastlara başvurulur. Batılı anlayışındaki perspektiften kaçınılır. Ana renk olarak kırmızı, lacivert, kullanılmakta olup, diğer renkler mavi, yeşil, sarı, siyah, kahverengi ve beyaz seçilip bu renkler tonlamasız ve antinatüralist bir yaklaşımla kullanılır. Bazı halılarda turunc ve ok ucu motifleri damga olarak da kullanılır. Taşkale Halısı, kompozisyon açısından 3 gruba ayrılır:

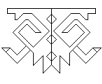
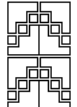
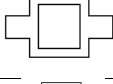
- 1- Mihraplı Halı: Özellikle seccade olarak kullanılacak halıda mihrap kullanılır.
- 2- Madalyonlu (Göbekli) Halı: Halının orta bölgesinde birbirinden bağımsız ancak iç süslemeleri aynı olan ve sayısı 2-6 arasında değişen dairesel görünümlü kompozisyon yapısına sahip halıdır.
- 3- Bölümlü (Şeritli) Halı: Özellikle cenazenin arkasından camiye serilmek üzere dokunan halıdır.

Taşkale Halısının Motif Grupları: Taşkale Halısında 40'tan fazla motif kullanılır. En çok kullanılan motifler, Tablo-1'de verilmektedir. Motifler iki gruba ayrılır.

- 1- Geometrik Motifli Halı: Genellikle 6 ve 8 köşeli yıldızlar, dörtgenler, üçgenler, kare, "S" ve "T" motifli, çengeller, zikzak şekilleri en çok kullanılan geometrik şekillerdir.
- 2- Bitkisel Motifli Halı: Genellikle çiçek ve çiçek dallarından ibaret bir süsleme ihtiva eder. En çok kullanılan çiçekler; karanfil, zambak, gül, armut çiçeği ve sümbüldür.

Tablo-1: Taşkale Halısında en çok kullanılan motifler ve açıklamaları

Motif	Motif Adı	Motif Açıklaması
	Başaklı/Ambel	"V" biçimleri yatay olarak tekrarlanarak oluşturulur. Başağı andırır ve "bereketli" olarak da bilinir.
	Pıtrak (Bıtrak, Buturak, Dal Suyu)	Pıtrak; insanların giysilerine ve hayvanların tüylerine yapışan pamuksu bir bitki olup kem bakışları savuşturduğuna inanılır. Diğer taraftan çiçeklerle doluluğu ifade ettiği için bolluğun da bir sembolüdür.
	Hayat Ağacı (Selvi)	Sonsuzluğun sembolüdür. Bu motif, ölümsüzlüğü araştırmanın ve ölümden sonra yaşam olduğu umudunun bir nişanıdır.
	Penç (Çiçek), Hanım Su, Gül Su	Saflığı, gençliği ve bereketi simgeler. Bu sebeple bordür ve sedelerde (halının kenar suyunda) sıklıkla kullanılır.
	Akrep, Böğrek	Vücudunda bulundurduğu zehir ile her an öldürmek için pusuda bekleyen hayvanın, kötü niyet ve sebepsiz kavganın somut sembolüdür. Halıda kullanılması, düşmanın varlığını göstermek içindir.
	Deve Boynu (Zencerek)	Halı ve bordür kenarlarının sınırlandırılmasında ve özellikle ince sedelerde kullanılır.
	El - Parmak	Parmakların kem gözlerden koruduğunu temsil eden 5 çizgi ve 5 noktayı ifade eder. Verimlilik ve iyi şans birleştirdiğine inanıldığı için kullanılır.
	Eli Belinde (Eli Böğründe, Anaç, Palmet)	Dışiliğin simgesidir Ancak sadece analık ve doğurganlığın değil aynı zamanda uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi de sembolize eder. Bu sebeple sıklıkla kullanılır.
	Göz (Çapraz), Ayna	İnsan gözünün kem bakışlara karşı en iyi koruyucu olduğu inancına dayanarak kullanılır.
	Kedi İzi (İt İzi, Kurt İzi, Böğrek)	Motif tekrarlanarak sıralar oluşturulur ve genellikle seccadelerde kullanılır.
	Koç Boynuzu, Çivrim	Üretkenlik, kahramanlık, güç ve erkeksiğe alamettir. Bununla birlikte, dokumacının mutlu olduğuna ve bunu açıkça belirttiğini ifade eder.

	Kurt Ağız, Kurt İzi (Anahtarlık)	Kurtlardan ve canavarlardan korunmak için kullanılır.
	Kuş (Kanat), Güvercin Kuyruğu	Mutluluk, keyif, sevgi, güç ve kuvveti simgeler. Ayrıca Anadolu'da kurulmuş çeşitli yerleşimlerin ve imparatorlukların da sembolü olup ilahi mesajlara ve uzun bir yaşama işaret ettiğine inanılır.
	Altıgen	Göbek ve bordür motiflerinin sınırlandırılmasında kullanılır.
	Baklava (Eş kenarlı Dörtgen), Turunç	Motiflerin sınırlarını belirlemede sıkça kullanılır.
	Bereket	Birlikte kullanılan "eli belinde ve koçboynuzu" motifleri, bir erkek ve bir kadını sembolize eder. Kompozisyon; ortasında göz, bukağı ve ying yang gibi motiflerden meydana gelir.
	Su Yolu (Sığır Sidiği, Akıtma, Zigzag, At Göyneği)	Su, yeniden doğuşun bedensel ve ruhsal yenilenmenin, yaşamın akışkanlığının ve sürekliliğinin bir ifadesi olarak halılarda kullanılır. Ayrıca bereket, soyluluk, bilgelik, saflık ve erdemin sembolüdür.
	Yıldız (Sekiz Köşe)	İç içe geçmiş üçgenlerden oluşur. Farklı örneklerle bir arada kullanılır. Ulaşılmazlığı ve üretkenliği temsil eder.
	Ying Yang (Aşk)	Birbirini tamamlayan iki zıt şekil ve renkten oluşur. Özellikle göbek ve bordürlerde çeşitli uygulamalarına yer verilir.
	Bukağı (Erkek, Dişi)	Aile birlikteliğinin devamına, âşıkların düşkünlüğüne ve birlikte olma arzusuna işaret eder.
	Çengel (Çakmak, Haç, Balık)	İnsanları tehlikelerden koruduğuna inanıldığı için sıklıkla kullanılır.
	Damalı	Halıların ince sularında kullanılır. Üçgen formunda ve kare şekillerden oluşur. .
	Muska (Nazarlık)	Kem bakışların etkisini azaltıp koruduğuna inanıldığı için kullanılır.
	Saç Bağı	Genç kızların evlilik isteklerini belirtmek için kullanılır.
	Sandık	Genellikle genç bir kızın çeyiz sandığını simgeler. Genç kız, sandığın içine beklentilerini işler.
	Tarak, Müdür Suyu	El motifine benzer. Halı kenarlarında su bölümü olarak ve halıyı bölümlere ayırmak için kullanılır.
	Ok ucu	Ok ucu motifi erkekliği ve gücü simgeler.

Taşkale Halısının geçmişi 17-18. yüzyıllara dayanır. Orta Asya'daki Kızıllar boyundan bir grup, Taşkale Köyüne yerleşerek bu halıyı dokuduğu için Taşkale Halısı, Kızıllar adıyla da bilinir. Taşkale Köyünün ekonomisinde ve kültüründe önemli bir yere sahiptir. Çeyiz sandıklarında yer alır ve ayrıca camilere armağan edilir. Bu âdet aracılığıyla camilerde halı koleksiyonları oluşmuştur. Taşkale Köyü dışında Karaman Müzesi, Konya Alaaddin Cami ve Hadim, Taşkent vb. gibi merkezlerde Taşkale Halısı çeşitlemeleri bulunur. Karamanoğlu Mehmetbey'in, Osmanlı Sultanı I. Murat'ı Balkanlar'da kazandığı başarıdan dolayı tebrik etmek için gönderdiği değerli armağanlar arasında Taşkale Halısı da vardır.

Üretim Metodu:

Taşkale Halısının üretiminde, coğrafi sınırdaki yetişen ve her yıl 15 Mayıs'ta kırılan Karaman ırkı koyununun yününün iğ ya da kirman ile eğrilmesi suretiyle elde edilen iplikler kullanılmakta olup, üretim aşamalarına aşağıda yer verilmektedir.

1. **Renklerin Elde Edilmesi:** Taşkale Halısında kullanılan renklerin elde edilme şekli aşağıda sıralanmaktadır.

Tablo-2: Taşkale Halısında Kullanılan Renklerin Elde Edilme Şekli

Kırmızı	a- Kırmızı köklü otlar (kök boya) kullanılarak. b- Kara kamış kökü ile anilin bileşeni kullanılarak.
Saman Sarısı	a- İpleri koyun gübresinde bekleterek veya sütleğen otu kullanarak. b- İpleri saman sapları ile kaynatarak. c- Meşe kökü, selvi otu ve çiçeğin kaynatılmasıyla elde edilen çözelti kullanılarak.
Kahverengi	Karamiş kabuğu, ceviz yaprağı ve tetiri en az bir gün önceden su ile ıslatılır, daha sonra 60 dereceye kadar ısıtılmak suretiyle bünyesinde olan boyar maddelerin çıkması sağlanır.
Külrengi (Kurşuni)	Sütleğen suyuna sumak ilave edilerek.
Siyah	Genellikle zift çamurundan kullanılarak.
Yeşil	Yabani nane ile ceviz yapraklarının kaynatılmasıyla.
Mavi	İndigo boya kullanılarak.

Kurumuş yapraklar boyama yeteneğini kaybettiğinden, boyamada kullanılacak bitki yapraklarının kurumamış olmasına dikkat edilir. Coğrafi sınırdaki bitki kökleri, daha çok ilkbahar ve sonbahar aylarında toplanır. Bitkiler, gölgeli ve havadar bir yerde kurutulur ve bez ya da kâğıt torbalarda saklanır. Bu işlemi boyacılar ya da bu konuda tecrübe kazanmış kişiler yapar.

2. **Boyama:** Çözülmesi zor olan boyar maddeler, en az bir gün suda bekletilir. Boyama işleminde boyama suyunun miktarı, yün iplerin kg'ı başına 30 ila 40 litre arasında olacak şekilde ayarlanır. Suyu bitki yaprağı veya meyvesi ile 5-10 gram şap ilave edilip kısık ateşte ısıtılır. Su ısınmaya başlayınca suya boyanacak ipler konur. Yaklaşık olarak 40-50 dakika arasında kısık ateşte ısıtılır. Bu durum boyanın çözülme süresine göre değişmekle beraber sıklıkla kontrol edilerek yapılır. Bu süre boyanın ipliğe tamamen işlemesi için yeterlidir. Kazana bir avuç kül, 10 gram şap veya 5-7 gr limon tuzu eklenir. Kül, rengi koyulaştırması; şap, rengi sabitlemesi ve limon tuzu ise matlığın giderilerek rengin iyi çıkması için kullanılır. Boyama sırasında ipliklerin üzerinde renklerin dalgalı (abrajlı) olmaması için, banyo sırasında çok sık karıştırmak ve ipleri alt üst etmek gerekir. İpler; kazandan çıkartıldıktan sonra bir avuç kül ilave edilerek doldurulmuş kazanda bekletilir. İstenilen renk tonu elde edilince kazandan çıkartılıp bol su ile durulandıktan sonra asılarak kurumaya bırakılırlar. Kurutma işlemi, güneş ışınlarının doğrudan temas etmeyeceği şekilde gölge bir yerde gerçekleştirilmelidir. Tamamen kuruyan ipler depolanır.
3. **Dokuma:** Taşkale Halısında düğüm tekniği olarak, coğrafi sınırdaki "kapalı düğüm" denen ve ülke genelinde Gördes düğümü, Türk düğümü veya çift düğüm olarak da bilinen çift kenetleme kullanılır. Çift kenetleme, çözgüyü her iki taraftan kavradığı için halının daha uzun süre kullanılmasını sağlar. Dokuma işlemi genellikle "istar tezgâh" adı verilen ahşap sarma tezgâhlarda (Şekil-1) veya metal germe tezgâhlarda yapılır (Şekil-2). Taşkale Halısı, düğüm sıklığı 1 cm²'de 4 x 4, hav yüksekliği 6-8 mm olacak şekilde dokunur. Düğüm sıklığının fazla olması nedeniyle Taşkale Halısı uzun yıllar kullanılabilir. Hav kırkımı geçmişte 2 sırada bir yapılmakta iken günümüzde her sırada ve ayarlı makas ile yapılır (Şekil-5) yapılır. İyi bir hav kırkımı, halının kalitesini belirleyen unsurlar arasındadır. Halının ilk görülen yeri yüzeyi olduğundan, kesimin doğru ve düzenli yapılabilmesi için hav kırkımında makas keskin olmalıdır. Makaslar, gerek duyuldukça keçelere sürtülerek uçları keskinleştirilir. İlmelerin iyi oturması için, her 2-3 sıradan sonra araya sıkıştırma ipi atılarak kirkitleme (bastırma) yapılır (Şekil-3 ve 4).

Şekil-1: Istar Tezgâh

Şekil-2: Metal Tezgâh

Şekil-3: Tahta Kırkit

Şekil-4: Metal Kırkit

Şekil-5: Kesme Bıçağı ve Kırkım Makası

Yörede standart hale gelmiş ölçüler kullanılır. Bu ölçüler; paspas için 40x50 cm, 50x60 cm, yastık için 50x100 cm ve 55x110 cm, seccade için 70x110 cm, 90x120 cm ve 110x170 cm, eş halılar için 110x320 cm, duvar halıları için 100x150 cm arasında değişmektedir.

4. **Dokuma Sonrası İşlemler:** Dokuma işlemi tamamlanan halıda sırasıyla; yüzey kırkımı ve halının arkasının (sırtının) yakılması işlemleri yapılır. Yakılma; dokuma sırasında oluşan ipliklerin halının kalitesine zarar vermesi ve kullanımın kolaylaşması için pürmüz ile gerçekleştirilen yakım işlemidir. Daha sonra m² de ki düğüm sayımı ve en-boy ölçümleri yani kalite kontrol işlemleri yapılarak yıkama işlemine geçilir. Yıkama işlemi geniş yerde ve havuzlama su ile genellikle klasik arap sabunu kullanılarak fırçalama ile yapılır. Halı tamamen durulandıktan sonra tersinden gölge yere asılarak kurumaya bırakılır. Yıkama işlemi bittikten sonra halı, gerek görülürse (ölçülerde fark varsa) tezgâhta gerilir. Germe işlemi, çivili tezgâha halının önce eninden sonra boyundan gerilerek ölçü farklılıklarının giderilmesi için yapılır. Taşkale Halısının saçaklarının uzunluğu yaklaşık olarak 10-15 cm arasında değişir. En son olarak bu saçaklar saç bağı tekniği ile örüldükten sonra satışa hazır hale gelir. Çeyiz içine konulacağı zaman, kumaş örtü içine sarılıp yanına ceviz yaprağı koyularak muhafaza edilir.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Taşkale Halısının geçmişi eskiye dayanır. Taşkale Köyünün ekonomisinde ve kültüründe önemli bir yere sahiptir. Üretimi, özellikle motif, kompozisyon ve iplerin boyanması bakımından coğrafi sınıra özgü nitelik taşır ve ustalık becerisi gerektirir. Üretimde kullanılan yünler, coğrafi sınırdaki yetişen Karaman koyunundan temin edilir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Taşkale Halısının yünlerin temini, boyanması ve halının dokunması aşamaları coğrafi sınırdaki gerçekleştirebilir.

Denetleme:

Denetimler; Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün koordinasyonunda, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Karaman Milli Eğitim Müdürlüğü ve Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden konuda uzman toplam 3 temsilciden oluşan denetim mercii tarafından düzenli olarak yılda 1 defa, gerek duyulduğunda veya şik yet halinde ise her zaman gerçekleştirilir. Denetime ilişkin raporlar, Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Türk Patent ve Marka Kurumuna her yıl gönderilir.

Denetimler  retim, pazarlama ve satış aşamalarının tümüne yönelik yapılır. Denetime esas kriterlere aşağıda yer verilmektedir.

- Üretimde kullanılan iplerin, coğrafi sınırdaki yetişen Karaman ırkı koyunların yönlerinden elde edilmesi ile boyama şeklinin uygunluğu.
- Üretimde kullanılan diğer malzemeler ile araç ve gereçlerin uygunluğu.
- Üretim metoduna uygunluk (Halıda kullanılan düğüm çeşidi, cm² başına düşen ilmek sayısı, hav yüksekliği ve halı boyutlarının uygunluğu vb.)
- Halıda kullanılan motiflerin uygunluğu ile 2 sedef (su), 1 bordür ve 1 orta alan (göbek) bulunması.
- Taşkale Halısı ibaresinin, logosunun ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu.

Denetim mercii, kamu veya özel kuruluşlarından veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.